

ditev sama na sebi niti opremljena s sklicevanjem na holograme.

Janek Musek

NEZNANKE DUHA (Psihologija okultnega, paranormalnega in transcendentnega);

Educy, Ljubljana 1995
240 str., cena 3486 SIT

Najnovejša izmed knjig prof. Janka Muska je zelo dobrodošla, saj znanstveno in sistematično obravnava široko in znova aktualno področje posebnih stanj duha. V poplavi čtiva z raznih področij ezoterike, zelo različnega po kakovosti je izredno dragocena knjiga, ki ji je mogoče zaradi kritičnosti in nepristranskosti zaupati (čeprav lahko po drugih delih prof. Muska sklepamo, na katero stran se nagiba). V njej je obdelan cel spekter okultnih, parapsiholoških in transcendentnih izkustev in je skorajda enciklopedija. Takšna lahko služi kot nepogrešljiv vodnik po tem področju, saj je tudi prvi tovrstni znanstveni pregled na Sloven-

skem. Ker vnaša red, preglednost in jasnost v odprto področje, ki je včasih že skoraj na meji zmede, je celo nujna. Živimo v času globokih konceptualnih in teoretskih obratov. Pozitiven izid tega prelomnega časa je odvisen od naše zmožnosti iskanja ustvarjalnega ravnovesja med starimi in novimi paradigmi.

Ezoteričnim pojavom bi lahko pripisali dve vrsti obstoja. V prvi so pojavi, za katere je znanstvena potrditev (bodisi statistična, bodisi celo razlagalna) že dana. V drugi vrsti pa so hipotetični pojavi, ki nedvomno imajo psihološke in sociološke korelate, ni pa še jasno, ali imajo tudi tiste bistvene objektivne značilnosti, ki jim jih pripisujejo. Magijske, spiritistične, prerokovalne ipd. dejavnosti vsekakor obstajajo, naredijo vtis in na neki način vplivajo na človeka. Vprašanje pa je, v kolikšni meri oziroma s kolikšno verjetnostjo učinkujejo dejansko (za razliko od obrednega, sugestivnega ali placebo učinka). Obstaja tudi vprašanje pozitivnih ali negativnih posledic v smislu morale in koristi ezoteričnih dejavnosti. Vsekakor je zaradi tega nujno, da ezoterika ni več tabu, in Muskova knjiga k temu odločno prispeva. Samo kritičen raziskovalen pristop brez predsodkov lahko pomaga pri razjasnjevanju in obvladovanju skritih potencialov.

V naslovih poglavij in razdelkov najdemo naslednje pojme: magični in nadnaravni svet, obredi in kult, višja duhovna bitja, tajna združenja, okultizem, alkimija, kabala, numerologija, stare in nezemeljske civilizacije, simboli in mantike, prerokovanja, astrologija; dalje v kategoriji paranormalnih pojavov: zunajčutno zaznavanje (telepatija, jasnovidnost, prekognicija), psihokinezo, skrite energije (bioenergija, kozmična energija, eterične in astralne energije, čakre, meridiani, radistezijska); v zadnjem delu pa so obravnavana še posebna in spremenjena stanja zavesti,

mistična in transpersonalna izkustva, pričevanja o onostranstvu in obsmrtnih doživljanjih.

Avtor predstavi eksperimentalne tehnike parapsihološkega preverjanja, njihovo strogost in kljub temu možne "luknje" ter prevare. Opozori na subtilne koincidence in slučaje, sinhroničnost, resonančne efekte, na vpliv sugestije in pričakovanja, na podprazno nezavedno zaznavanje in komunikacijo ipd. Knjiga je opremljena z več statističnimi analizami na osnovi anket in eksperimentov. Najtežavnejša naloga v tovrstni literaturi so poskusi razlag, najprej fizikalnih in naravoslovnih. Ker je teh precej manj kot pojavov (Musek jih navaja na straneh 178-191, posebno pa na 183-185), ni odveč še kakšnega dodati.

Dovolite, da zato navedem, da je nemalo podatkov o pojavih, ki bi lahko imeli osnovo v novejših raziskavah v naravoslovju, posebno v (sub)kvantni fiziki in teoriji kompleksnih sistemov. Ugotovitev, da je paranormalni prenos "neodvisen od fizikalnih omejitev", ni neverjetna, če se zavedamo Einstein-Rosen-Podolsky efekta in Aspectovega eksperimenta, Bellovih neenačb, nelokalne Schroedingerjeve in drugih nelokalnih enačb, vakuumskih koherentnih stanj, (sub)kvantne enotnosti in celovitosti, paralelistične in kolektivne dinamike kompleksnih sistemov (kvantnih, nevronske, subcelularnih) in njihovih mnogonivojskih zvez. Od tod sledijo morfenetska polja ipd. Tudi prostor-čas je posledica dinamike subkvantnega kompleksnega sistema osnovnih procesov, ki so lahko nosilci informacij. Vprašanje je le, kako se te informacije zakodirajo v "vakuum" ("hologibanje") ali dekodirajo iz njega.

Ne morem tukaj predstaviti vseh možnih zvez. Postavil bi na primer hipotezo, da utegnejo biti akupunkturni meridiani in podobne "informacijsko-energetske mreže" telesa (ki bi se lahko mani-

festirale v avri in uporabljale v mantikah) v analogiji s Kohonovo teorijo samoorganiziranih topološko-korektnih preslikav med deli živčnega sistema, le da bi jo posplošili od nevronske mreže na virtualno in energetsko raven. Telo (v širšem smislu) je lahko polno takšnih izomorfni preslikav "Kohonovega tipa" na raznih ravneh. Kiriljanova fotografija kaže avro odtrganega lista, tako kot receptivno polje nevronske mreže še vsebuje "mapo" amputiranega uda.

Da duševnost deluje na telo in fizikalni svet, ne le obratno, je jasno, le detajlni mehanizmi še ne. Izziv mora znanost dolgoročno sprejeti. Zaničanje avtonomnosti zavesti je slab trik.

Tisti skeptiki, ki so nasprotovali, ker je bila zadeva premalo znanstvena, bodo morali biti vse tišji. Problem obstaja, je smisel in pomemben, ni ga mogoče ignorirati. Šarlatani bodo v vse večji nevarnosti; tisti, ki "delajo iz muhe slona", se bodo umirjali. Obstaja pa veliko vmesno polje med ponovljivostjo in majhno verjetnostjo (ki je tudi vredno raziskav, čeprav neoprijemljivih) in vprašanje, kako ezoterične dejavnosti obdržati pod kolektivnim moralno-etičnim nadzorom, ne da bi kratili dostojanstvo posameznika in njegove velike neizkoriščene potencialne. V vsakem pogledu je knjiga prof. Muska korak v pravo smer.

Mitja Peruš

Marko Uršič

GNOSTIČNI ESEJI

Hieron, Ljubljana 1994

319 str., cena 1950 SIT

Knjiga filozofa in književnika dr. Marka Uršiča je ena izmed tistih, po katerih humanistično, religiozno ali umetniško usmerjeni bralci utegne poseči v najbolj

kontemplativnih in poduhovljenih razpoloženjih. Zbirka esejev o arheologiji duha, o globinah "mythosa" in "logosa", o simbolični veličini svetih spisov, osvetljenih z zgodovino neštetih usod, arhetipov in zagonetnih metafor, nas popelje v svet, ki se človeka dotakne kvečjemu ob vstopu v objem pritlične romanske cerkvice ali potikanju med vitrinami Britanskega muzeja.

Delo, v katerem se spletejo filozofija, primerjalna religiologija, zgodovina in književnost, davno in sodobno življenje iščočih, je zaznamovano s specifičnim Uršičevim slogom, ki bralca nujno pritegne v mnogoplastno podoživljanje. Spominja nas tudi na njegov roman "Romanje za Animo". Le zelo izbrano sosledje zgodovinskih zgodb, podatkov, citatov, slik, prilik in refleksij zmere vzbuditi tako polno navdiha bralca in njegovemu spominu ter duhovnemu zrenju. Avtor je uspel lepoto davnih metafor, prebliske pozabljenih romarjev v duhu in mistična sporočila odkopanih rokopisov večje obnoviti z lastnim umetniškim in raziskovalnim pogledom širokega obsega.

Potovanje skozi gnostično zakladnico človeštva začne z opisom odkritja zgodnjekrščanskih kodeksov "Nag Hammadi" in njihovo analizo. Vsakozi je moč zaznati

vzdušje "neposredne" prisotnosti v prostoru in času dogajanja samega, pa četudi so to prva stoletja po našem štetju. Uršičev jezik je zelo sočen in izpiljen, tako rekoč filigranski. Opremljen je z bibliotekarsko korektnostjo, ki krasi najave citatov. Odlomki starodavnih del, ki zagotavljajo živost Uršičevih refleksij, so bolj ali manj gosto posejani po vseh esejih.

V kripto koptske preteklosti se vrnemo v VI. eseju o refleksijah na vizije sv. Antona Puščavnika, II. esej pa je posvečen razmišljanju o svetem, o mističnem in o duhovnem doživljanju časa.

Sledi esej o možnosti transcendence v bibličnem in sodobnejšem smislu. V zadnjem delu Uršič polemizira s Hribarjem. Tukaj (str. 142) med drugim tudi pravi, da so "paradoksi za filozofijo bistveni in konstitutivni, zato brez paradoksnih poskusov 'tematizacije' transcendence filozofija kot filozofija ne more obstati".

Skupaj s Hribarjem se vpraša, "kako misliti, živeti in delati, da transcendenca ne bi sevala uničujoče moči, da transcendenca ne bi bila nihilistična Transcendence, instrument volje do moči" (str. 144).

V VI. eseju govori o bibličnosti Platonovih mitov, o njegovih Idejah in prisposodbi o votlini, ki jo je naposled občutilo zgodnje krščanstvo. Tudi ta del krasijo nekatera čudovita razpoloženjska poročila o lastni izkušnji spoznavnega stika z arhetipi in alegorijami posthelenističnega zgodnjekrščanskega nauka, projiciranega npr. na stene grških cerkva in v njihove obrede, ki jih je avtor podoživel na svojih potovanjih. Takšno kontemplativno čudenje sem zasledil doslej le v Jungovih "Spominih, sanjah, mislih", Uršič pa ga zmeraj obogati z zdravo, kritično refleksijo in razlago. Spet se loti tudi problema metafizičnega časa, ki je ena od stalnic njegove kozmologije duha. Knjigo zaključuje obravnava srednjeveškega mita o svetem Gralu.